

درگذشت یک روزنامه‌نگار پرکار و خلاق

وصال روحانی؛ مترجم، نویسنده و روزنامه‌نگار باسابقه در حوزه‌های ورزش، فرهنگ و هنر، پنج‌شنبه هفته گذشته در سن ۶۸سالگی درگذشت. علت فوت او آمبولی ناشی از یک عمل جراحی اعلام شد. این روزنامه‌نگار متولد ۱۳۳۶ بود و فعالیت حرفه‌ای خود را با خبرنگاری ورزشی آغاز کرد. او در ادامه به‌نوشتن گزارش در بخش‌های بین‌الملل و سینمای جهان هم پرداخت و سال‌هایی از چهره‌های فعال روزنامه ایران در این حوزه‌ها بود؛ تاجایی‌که تا چندماه پیش و قبل از بازنشستگی در آن قلم می‌زد. علاوه بر این، روحانی در رسانه‌های دیگری از جمله مجله دنیای ورزش، روزنامه شرق و مجلات سینمایی فعالیت داشت و آثار متعددی از او به چاپ رسیده است. او که برادر امید روحانی، بازیگر سینما و تلویزیون بود، با وجود سال‌ها فعالیت مطبوعاتی، زندگی بسیار خلوت و به‌دور از مرکز توجه بودن، داشت. عکس‌های اندکی از او وجود دارد و اطلاعات زندگی شخصی اش کمتر منتشر شده است.

شب سروانتس در بخارا

نهم‌دوهمین شب از شب‌های بخارا به سروانتس و یادی از محمد قاضی اختصاص دارد. در این رویداد بین‌المللی، زندگی و آثار میگلد سروانتس، خالق «دن کیشوت» و جایگاه‌تر جمه‌بر جسته‌محمدقاضی بررسی خواهدشد. آنتونیو تورس دولسه‌روئیز، شجاع احمدوند، خوزه مانوئل لوسیا مخییاس، غلامرضا زکائی، سودابه باشی‌زاده، علیرضا امیدبخش و علی دهباشی ازجمله سخنران‌های نشست‌هستند. نشست «شب سروانتس» و یاد محمد قاضی، یکشنبه ۲۵ آبان‌ماه ۱۴۰۴ در دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبایی برگزار می‌شود. سروانتس، شکسپیر اسپانیایی‌زبان‌ها، در «دن کیشوت» واقعیت و خیال، رویای نجات و زمینی‌بودن زندگی را به بازی می‌گیرد و نشان می‌دهد که چگونه ذهن انسان واقعیت رامی‌سازد. این نشست باهدف بازآفرینی زنده هنر، ادبیات واندیشه عصر طلایی اسپانیا برگزار خواهد شد و به پرسش بنیادین «واقعیت و خیال در عصر مدرن» می‌پردازد.

محکومیت زینب موسوی به حبس تعزیری

زینب موسوی، کم‌دین و طنزپرداز، به اتهام انتشار ویدئویی طنز درباره فردوسی به شش‌ماه زندان، ۱۶ میلیون تومان جریمه نقدی، نگارش رساله‌ای درباره جایگاه فردوسی و شاهنامه در فرهنگ و ادب فارسی و ۱۲۰ ساعت قصه‌گویی برای کودکان مناطق محروم محکوم شد. دادگاه دلایل کثیر را «سابقه محکومیت کیفری»، «تاثیر شدید رفتار متهم در آزردہ خاطر کردن جامعه» و «گسترده‌گی انتشار محتوا» اعلام کرده است. موسوی که با نام «امپراتور کوکوکو» فعالیت می‌کرد، اوایل شهریورماه در برنامه‌ای اینترنتی بخش‌هایی از شاهنامه را موضوع طنز قرار داد که با واکنش گسترده کاربران شبکه‌های اجتماعی روبه‌رو شد. پیش‌تر دادستانی تهران او را به‌دلیل «وارد کردن خدشه به امنیت روانی جامعه» و «صحبت‌های «خلاف عفت عمومی» تعقیب کرده بود و صفحه اینستاگرام‌اش مسدود شد. موسوی همچنین در جریان اعتراضات مهرماه ۱۴۰۱ باداشت و پس از ۲۵ روز انفرادی، با وثیقه آزاد شد و اعلام کرد دو سال زندان برای او تعیین شده بود.

فرهنگ

CULTURE

۱۱۴

نهادهای فرهنگی

جدایی نخبگان از فرهنگستان

گزارشی درباره عملکرد فرهنگستان هنر در دوره مدیریت جدید در گفت‌وگو با کارمندان فعلی و مستعفی

مهسا طاعتی

خبرنگار گروه فرهنگ

فرهنگستان هنر از سال ۱۳۷۸ با هدف پاسداری از هنر اسلامی-ملی و با مدیریت میرحسین موسوی شروع به کار کرد. هم‌زمان با تحولات سیاسی در سال ۱۳۸۸ از این سمت برکنار شد. فرهنگستان از آن سال تاکنون سه مدیر و یک سرپرست به نام‌های علی معلم دامغانی، علیرضا اسماعیلی، بهمن نامور مطلق و مجید شاه‌حسینی به خود دیده است. جامعه‌هنری و فرهنگی از دوران بعد از مدیریت اول این سازمان به‌عنوان دوران فترت و رکود فرهنگستان یاد می‌کنند. البته کارشناس‌ها، فعالان و صاحب‌نظران، دوره دو‌ساله فعالیت اخیر را دوره انحراف از اساسنامه، اهداف و تصمیمات کارشناسی در فرهنگستان می‌دانند؛ موضوعی که از نظر آن‌ها موجب کاهش نفوذ فرهنگستان در جامعه، طرد چهره‌های هنری برجسته، انتصاب‌های بی‌ضابطه، حذف شورای تخصصی گروه‌ها، استعفاي تعدادی از اعضا و کارکنان و روند غیرشفاف قراردادها و انتشار طرح‌ها و کتاب‌ها شده است.

▼ تغییر مدیران؛ از ابتکار تا انفعال

اولین مدیر فرهنگستان هنر بیش از یک‌دهه ریاست این نهاد را برعهده داشت. کسانی که در آن دوران در فرهنگستان فعالیت و حضور داشتند، معتقدند که حضور او فراتر از ریاست بوده و همچنان می‌توان حضور معنوی او را در فرهنگستان حس کرد. از مهم‌ترین دستاوردهای آن دوران می‌توان به طراحی و معماری ساختمان فرهنگستان و «رواق هنر ایران» اشاره کرد. همچنین توجه ویژه‌ای به حفظ و بازسازی خانه صبا و نگارخانه «خیال» مبدول شد. فضایی که هنرمندان سنتی و مدرن می‌توانند آثار خود را در آن به‌نمایش بگذارند. در طول آن دوره، فرهنگستان هنر اقدامات گسترده‌ای هم در زمینه معرفی و مرور مکتب‌ها و تاریخ هنر ایران انجام داد. مرور ۱۰۰ سال نقاشی معاصر، نگارگری و هنر عاشورا، برگزاری نمایشگاه‌های استانی و بین‌المللی، تجلیل از هنرمندان هنرهای سنتی و ایجاد پژوهشکده هنر و کتابخانه تخصصی با بیش از ۲۰۰ هزار جلد کتاب ازجمله این اقدامات است. گفته می‌شود در آن دوره اهتمام ویژه‌ای هم مصروف توسعه فضاهای فرهنگی شهری با ایجاد گذر فرهنگ و هنر و ارتقای زیرساخت‌های فرهنگی برای دسترسی هنرمندان و عموم مردم شد. اما بسیاری از هنرمندان و ناظران، دوران فعالیت این نهاد پس از آن سال را دوران فترت و رکود می‌دانند. علی معلم‌دامغانی، شاعر پراوازه انقلاب با کمترین تجربه در مدیریت هنری و بدون ارتباط با فضای هنر، دومین رئیس فرهنگستان هنر شد. دوران هشت‌ساله حضور او در فرهنگستان هنر را به سکون و سکوت این نهاد تشبیه می‌کنند. حتی گفته می‌شود انفعال فرهنگستان و کنار گذاشتن تعدادی از کارشناسان و مدیران آن از این‌زمان به‌بعد شروع شد. حضور معلم دامغانی در فرهنگستان هنر، هشت‌سالی آرام و کم‌تش بود که عمدتاً

با انتشار اشعار و یادداشت‌های ادبی او در مناسبت‌های مختلف و کم‌رنگ‌شدن فعالیت‌های هنری و پژوهشی همراه بود. بااین‌حال تابستان سال ۱۳۹۶، رئیس فرهنگستان با انتشار پیام‌ها و نامه‌هایی جنجالی درباره فساد در جامعه تجسمی، فضای هنر کشور را به‌شدت متأثر کرد. او مدعی شد ۵۰۰ اثر هنری بدون شناسنامه و سند به خزانه فرهنگستان تحمیل شده‌اند و حتی در تارنمای رسمی فرهنگستان فهرستی کامل از این آثار به‌همراه مشخصات فروشندگان و تاریخ فروش منتشر شد. این اقدام، جامعه هنری ایران را شوکه کرد و بسیاری از هنرمندان بزرگ، از جمله آیدین آغداشلو، پرویز تناولی و علیرضا سمیع‌آذر، به‌طور علنی صحت ادعاها‌ی او را رد کردند. این تنش‌ها باعث شد که ۶۰۰ هنرمند در نامه‌ای به رئیس‌جمهوری خواستار رسیدگی به رفتار رئیس فرهنگستان و برخورد با او شوند. در پی این اعتراض‌ها و جنجال‌های رسانه‌ای، علی معلم‌دامغانی سکوت اختیار کرد و درنهایت دوره ریاست او در مردادماه همان سال پایان یافت. پس از این دوران، در شهریورماه سال ۱۳۹۷ با نامه حسن روحانی، علیرضا اسماعیلی سرپرست فرهنگستان شد. او دانش‌آموخته تاریخ ایران است و از بدو تأسیس فرهنگستان هنر در این نهاد فعالیت داشته است. اهالی فرهنگ و هنر با انتصاب اسماعیلی انتظار داشتند تا فرهنگستان به مسیر اصلی خود بازگردد که به نظر می‌رسد تا فرهنگستان در دو سال فعالیت او توانست مقداری به مسیر اصلی پژوهش، سیاست‌گذاری و ترویج هنر ایران همراه با برنامه‌ریزی برای ادامه پروژه‌های بین‌المللی، دوسالانه خوشنویسی جهان اسلام و همایش‌های تخصصی بازگردد. اما دو سال از مدیریت اسماعیلی گذشت و فرهنگستان درنتیجه بی‌توجهی مسئولان به اهمیت این نهاد با سرپرست اداره شد تا اینکه بهمن نامور مطلق، در زمستان سال ۱۳۹۹ به‌عنوان چهارمین مدیر فرهنگستان منصوب شد. او با وجود زمان محدود سعی کرد تا مؤسسه را از حالت انفعال و صرفاً میزبان برنامه‌های دیگران خارج کند. درمجموع دوره ریاست نامور مطلق با تغییر ساختار مدیریتی و فعال‌سازی گروه‌های تخصصی، امکان مشارکت اعضای پیوسته در تصمیم‌سازی‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و اجرای برنامه‌های پژوهشی به‌ویژه در حوزه موسیقی نواحی موجب خروج نسبی فرهنگستان از انفعال و بازگشت آن به مسیر اصلی فعالیت‌های پژوهشی و هنری شد. پس از گذشت چند دهه از فعالیت فرهنگستان و تداوم فاصله آن از دوران اوج خود اهالی هنر و فرهنگ کشور معتقدند که مدیریت سلیقه‌ای و غیرکارشناسی از سال ۱۴۰۲ به‌بعد در این نهاد شدت بیشتری پیدا کرد. مجید شاه‌حسینی در اواخر خردادماه سال ۱۴۰۲ از سوی رئیس‌جمهور فقید، مرحوم ابراهیم رئیسی به‌عنوان رئیس فرهنگستان هنر منصوب شد. شاه‌حسینی که در کارنامه کاری خود سابقه مدیریت بنیاد فارابی و دبیری دو دوره جشنواره فیلم فجر در سال‌های ۸۶ و ۸۷ دارد، در حوزه سینما هم تدریس و پژوهش می‌کند. انتصاب او به ریاست فرهنگستان هنر با انتقاد فعالان حوزه فرهنگ و هنر به‌دلیل عدم تحصیلات مرتبط و ناآشنایی با جایگاه، وظایف و نقش تأثیرگذار فرهنگستان هنر مواجه

شد. البته یکی از نگرانی‌های اصلی فعالان و کارشناس‌ها نسبت به حضور ایشان در فرهنگستان نگاه خاص او به هنر و تولیدات این حوزه بود. او ضمن مخالفت با جریان نئورالیسم اجتماعی در سینمای ایران دیدگاه جنجالی درباره الحادی و سفارتی‌بودن سینما دارد. به گفته شاه‌حسینی، بنیادهای تئوریک تدریس هنر کشور الحادی است و به‌همین‌سبب از ریشه‌های هنر دینی غافل شده است. از نظر او، یونان‌زدگی باعث شد قطار انقلاب در زمینه فرهنگ و هنر سرعتی کمتر از حد انتظار داشته باشد.

▼ تشدید سلیقه گرایی

این رویکرد غیرکارشناسی در مدیریت فعلی هم تأثیرگذار بود و اولین تصمیم او مُهر تأییدی بر انتقادات و نگرانی‌های فعالان شد. رئیس فرهنگستان هنر در بدو ورود چهره‌ای گمنام، جوان و فاقد رابطه استخدامی رسمی یا پیمانی را بدون رعایت ضوابط مقرر در آیین‌نامه استخدامی و تشکیلات مصوب سازمان و برخلاف قوانین بالادستی، به‌عنوان «مشاور و دستیار اجرایی» خود منصوب و عمده اختیارات خود را به او تفویض کرد. درنتیجه این رویکرد غیرسازمانی در مدیریت فرهنگستان (مشخصاً در تدوین راهبردها و انتخاب دستیاران) و ناتوانی در تعامل مؤثر با طیف‌های مختلف و متکثر هنرمندان سرشناس و جریان‌های مهم هنری کشور، مردادماه سال گذشته برخی اعضا، مدیران و کارشناسان فرهنگستان هنر در انتقاد به دوران مدیریت ۱۳ ماهه او در فرهنگستان نامه سرگشاده منتشر کردند. جانبداری جناحی، حذف اعضای برجسته بدون دلیل و قطع ارتباط نهاد با بخش بزرگی از جامعه هنری ازجمله مواردی است که در آن نامه مطرح شد. البته نامه‌نگاری‌ها صرفاً به روند مدیریتی در حوزه فرهنگ و هنر محدود نشده و کارمندان فرهنگستان در یک‌سال اخیر برای پیگیری حق‌وحقوق خود نیز به دفتر رهبر انقلاب اسلامی و ریاست‌جمهوری نیز نامه نوشته‌اند. موضوعی که برخی منابع مطلع در گفت‌وگو با هم‌میهن به آن اشاره و از آن به‌عنوان دیوارکشی بین کارمندان نزدیک به مدیریت و سایر کارمندان یاد کردند. برخی افراد مطلع دیگر هم از روند غیرشفاف انتشار کتاب‌ها، عدم‌تشکیل کارگروه سینما و فلسفه هنر و حذف تعامل با نخبگان در دوران مدیریت فعلی گفتند. این انتقادات از توقف طرح‌های پژوهشی تأثیرگذار و رویدادهای هنری در مدیریت فعلی فرهنگستان هنر درحالی مطرح می‌شود که در آخرین گزارش عملکرد فرهنگستان هنر مربوط به پنج‌ماهه سال جاری جزئیاتی درباره فعالیت‌های پژوهشی، رویدادهای هنری، تالیف و ترجمه کتاب و فعالیت‌های بین‌المللی منتشرشده است. براین‌اساس، موضوعات مرتبط با مخاطب‌شناسی و حقوق آن در طرح‌های پژوهشی و رویدادهای هنری مدیریت فعلی بیشتر از سایر موضوعات دیده می‌شود. البته عمده طرح‌های پژوهشی در دست اقدام هستند و هنوز به خروجی نرسیده‌اند. همچنین در این مدت ۳۸ جلسه با گروه‌های تخصصی فرهنگستان برگزار شده، اما در این بین خبری از جلسات با گروه سینما و فلسفه هنر دیده نمی‌شود.